

УДК 338.47; 656.078.8

*Анна Брайковська, к. е. н.
(доцент каф. «Менеджмент», Державний економіко-технологічний
університет транспорту)*

*Тетяна Кундоба
(магістр, Державний економіко-технологічний університет транспорту)*

ЕФЕКТИВНІСТЬ РОБОТИ СТАНЦІЇ ЯК ФАКТОР КОНКУРЕНТО- СПРОМОЖНОСТІ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

В статті обґрунтовується роль ефективності операційної діяльності станції у процесі забезпечення конкурентоспроможності залізничних перевезень. Узагальнено функції, завдання, показники операційної діяльності станції.

Техніко-технологічна модернізація структурних підрозділів залізничного транспорту створить умови для забезпечення прозорості фінансової діяльності; забезпечення якості транспортних послуг та безпеки руху, а також підвищення рівня конкурентоспроможності залізничних перевезень.

Одними з основних напрямків підвищення ефективності роботи залізничних станцій є удосконалення їх конструктивних параметрів і технології роботи. При цьому особливу актуальність здобуває проблема ефективного техніко-економічного керування станціями, основне завдання якого – приймати економічно обґрунтовані рішення як при оперативному керуванні, так і при плануванні організаційно-технічних заходів, спрямованих на підвищення ефективності роботи станцій згідно із збалансованою системою показників.

Ключові слова: управління конкурентоспроможністю, залізничний транспорт, залізнична станція, ефективність операційної діяльності підприємства, оборот вагона, показники ефективності залізничного транспорту.

© Брайковська А.М., Кундоба Т., 2015

Анна Брайковская, к. э. н., доцент каф. «Менеджмент», Государственный экономико-технологический университет транспорта

Татьяна Кундоба, студентка 2-МО магистратуры, Государственный экономико-технологический университет транспорта

ЭФФЕКТИВНОСТЬ РАБОТЫ СТАНЦИИ КАК ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА

Важнейшим условием эффективной работы железнодорожного транспорта является осуществление перевозок грузов и пассажиров с минимальными затратами трудовых, материальных и денежных ресурсов. Обеспечение этого достигается за счет реконструкции материально-технической базы, внедрения современных технологий и организации эксплуатационной работы, что способствует улучшению экономических показателей. Особое внимание при реформировании железнодорожного транспорта стоит уделить каждому структурному подразделению, фокусируя внимание на сбалансированной системе показателей эффективности перевозок.

Особую актуальность в процессе реформирования железнодорожного транспорта приобретают вопросы обеспечения необходимого качества перевозочного процесса железных дорог, которое напрямую зависит от надежности работы технических средств и технологических процессов железнодорожных подразделений, рационализации вагонопотоков и распределения сортировочной работы между техническими станциями, сохранность грузов, уровня безопасности движения поездов.

В статье обосновывается роль эффективности операционной деятельности станции в процессе обеспечения конкурентоспособности железнодорожных перевозок, раскрыты функции, задачи, показатели операционной деятельности станции.

Технико-технологическая модернизация структурных подразделений железнодорожного транспорта создаст условия для обеспечения прозрачности финансовой деятельности, качества транспортных услуг и безопасности движения, а также повышения уровня конкурентоспособности железнодорожных перевозок.

Одним из основных направлений повышения эффективности работы железнодорожных станций является совершенствование их конструктивных параметров и технологии работы. При этом особую актуальность приобретает проблема эффективного технико-экономического управления станциями, основная задача которого – принимать экономически обоснованные решения как при оперативном управлении, так и при планировании организационно-технических мероприятий, направленных на повышение эффективности работы станций согласно сбалансированной системе показателей.

Ключевые слова: управление конкурентоспособностью, железнодорожный транспорт, железнодорожная станция, эффективность операционной деятельности предприятия, оборот вагона, показатели эффективности железнодорожного транспорта.

Anna Braikovska, Ph.D., Assoc. Prof. of Management Department, State Economy and Technology University of Transport

Tetiana Kundoba, student of 2 MO mag., State Economy and Technology University of Transport

EFFICIENCY OF STATION AS A FACTOR OF RAILWAYS' COMPETITIVENESS

The most important condition for the effective operation of rail transport is the implementation of freight and passenger traffic with minimal cost of labor, material and financial resources. It is achieved through the reconstruction of material and technical base, introduction of modern technologies and organization of operational work, which will contribute to improved economic performance. Special attention in the reform of railway transport should be given to each structural unit, focusing on a balanced transportation system performance.

The issues of providing the required quality of the transportation process of railways is particularly relevant in the process of reforming the railway transport. And the quality of transportation depends on the reliability of the technical means and technological processes of railway departments, traffic volumes and rationalization of the distribution of work between the technical sorting stations, the safety of goods, the level of traffic safety.

The article explains the role of the operational efficiency of the station in the process of ensuring the competitiveness of rail transport. It disclosed functions, tasks, indicators of operating stations.

Technical and technological modernization of the structural divisions of the railway transport creates the conditions for ensuring the transparency of financial activity, the quality of transport services and traffic safety as well as improving the competitiveness of rail transport.

Improving design parameters and technology working railway stations is one of the main ways of increasing their efficiency. The problem of effective technical and economic management stations is of particular relevance. The main task of management is the effective decision-making according to the balanced scorecard.

Keywords: competitiveness management, railway transport, railway station, the operating efficiency of the company, the turnover of the wagon, indicators of railway transport's efficiency.

Постановка проблеми. Після реформування [1] та зміни статусу залізниць як регіональних філій АТ «Українська залізниця» організаційна структура вертикалі управління рухом буде складатися з Департаменту управління рухом (ЦД), служб перевезень (Д) на рівні регіональних філій за кількістю залізниць та відділів перевезень і роздільних пунктів (залізничні станції, роз'їзди, обгінні пункти) як структурних підрозділів.

Найважливішою умовою ефективної роботи залізничного транспорту є здійснення перевезень вантажів і пасажирів з мінімальними витратами трудових,

матеріальних і грошових ресурсів. Забезпечення цього досягається за рахунок реконструкції матеріально-технічної бази, упровадження сучасної технології й організації експлуатаційної роботи, що сприяє поліпшенню економічних показників. Окрему увагу під час реформування залізничного транспорту варто приділити кожному структурному підрозділу, зважаючи на збалансовану систему показників ефективності перевезень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема забезпечення ефективності діяльності соціально-економічних систем є предметом досліджень таких видатних науковців, як: В. Парето, Пітер Ф. Друкер, Каплан Р. С., Нортон Д. П., Т. Пітерс, Д. Скотт Сінк та багато інших. Проблеми розвитку залізничного транспорту перебувають у центрі уваги також вітчизняних науковців-економістів: Макаренка М. В., Бараша Ю. С., Ейтутіса Г. Д., Колесникової Н. М., Богомолової Н. І., Диканя В. Л., Чорного В. В. тощо.

Дудукало Г. О. та Саричев Д. О. узагальнили методи оцінювання та основні показники ефективності операційної діяльності підприємства [2], [3]. Лобов С. П. зазначає, що часткові показники більш корисні при оцінці ефективності управлінських рішень, тому що в більшості випадків ці рішення спрямовані на підвищення ефективності використання окремих видів ресурсів [4]. Чернова Н. С. та Сурмило Д. С. здійснили аналіз факторів конкурентоспроможності залізничного транспорту [5]. Проте окремої уваги вимагають аспекти ефективного управління структурними підрозділами залізниці, зокрема залізничних станцій.

Метою статті є обґрунтування ролі ефективності операційної діяльності станції у процесі забезпечення конкурентоспроможності залізничних перевезень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективність діяльності підприємства тісно пов'язана з виробничими, технологічними та управлінськими процесами, конкретними ситуаціями, рівнем забезпечення раціональної взаємодії зовнішнього і внутрішнього середовищ, а також рівнем використання її факторів, як основи формування конкурентних переваг господарських структур.

В умовах ринкової економіки під час управління операційною діяльністю структурних підрозділів підприємства виникає проблема не стільки у визначенні витрат, їхньому розподілі за об'єктами та забезпеченні мінімізації, скільки в управлінні витратами в умовах доцільності та згідно із збалансованою системою показників [6], заради досягнення необхідної прибутковості та забезпечення конкурентоспроможності підприємства та його продукції.

Особливої актуальності в процесі реформування залізничного транспорту набувають питання забезпечення необхідної якості перевізного процесу залізниць, яка прямо залежить від надійності роботи технічних засобів і технологічних процесів залізничних підрозділів, раціоналізації вагонопотоків і розподілу сортувальної роботи між технічними станціями, збереження вантажів, рівня безпеки руху поїздів.

До чинників забезпечення конкурентоспроможності залізничних перевезень належать: рухомий склад, система організації та управління перевезеннями, персонал, залізнична інфраструктура, логістична інфраструктура.

Потужним важелем у підвищенні якості перевезень, покращення усіх якісних і економічних показників, зниженні собівартості перевезень є впровадження в експлуатаційну роботу залізниць досягнень науково-технічного прогресу, високо-ефективних технологій, підвищення надійності технічних засобів. Значне місце в підвищенні ефективності роботи залізниць займає удосконалення системи організації вагонопотоків. Реальна організація вагонопотоків визначає найбільш еко-

номічні напрямки спрямування вагопотоків і оптимальний розподіл сортувальної роботи між технічними станціями, що визначає час перебування вагонів і вантажів на станціях і суттєво впливає на термін доставки вантажів. Станціям відводиться вирішальне значення в реалізації раціональної системи організації вагопотоків.

Оборот вагона – загальний комплексний якісний показник роботи залізничного транспорту, що відображає результати технічної, економічної та організаційної діяльності усіх ланок залізничного транспорту України. У структурі часу обороту вагона найбільше часу займає простій на технічних станціях – 35 % і простій під вантажними операціями – понад 30 % загального часу обороту [5].

Залізнична станція є виробничим відокремленим структурним підрозділом залізниці, який, здійснюючи в регіоні своєї діяльності оперативно-господарське використання майна залізниці, забезпечує організацію перевезень пасажирів, вантажу, вантажобагажу і пошти, а також взаємодію й координацію виробничого процесу з іншими господарськими одиницями та функціональними структурними підрозділами апарату управління залізниці, державними органами прикордонного, митного та інших видів контролю при переміщенні через державний кордон осіб, транспортних засобів, вантажів і культурних цінностей [7].

Згідно з Наказом Укрзалізниці від 30.12.2004 №1041-ЦЗ, основними функціями станцій є: – приймання, відправлення, пропуск поїздів згідно з графіком руху поїздів; – приймання до перевезення, навантаження, вивантаження, сортування, видача вантажів, оформлення перевізних документів, переадресування вантажів; – розформування та формування поїздів згідно з планом формування поїздів; – організація роботи з пасажирськими поїздами та вагонами; – продаж на вимогу громадян проїзних документів на поїзди, продаж квитків, абонементних квитків на поїзди приміського сполучення; – приймання багажу до перевезення, зберігання багажу та вантажобагажу; – розроблення технологічного процесу роботи станції; – розроблення технічно-розпорядчого акта станції; – введення в автоматизовані системи інформації про технологічні операції з поїздами, вагонами та контейнерами, що виконуються на станції, іншої інформації для виконання своїх функцій, отримання з автоматизованих систем повідомлень, довідок, нормативних матеріалів, необхідних для роботи станції; – контроль за утриманням, стабільною роботою технічних засобів і пристроїв станції; – розробка і проведення заходів зі збереження вантажів і рухомого складу.

Для виконання встановлених завдань станції забезпечують: – своєчасне освоєння нових виробничих потужностей та введення в дію придбаного обладнання; – раціональне використання матеріальних та паливноенергетичних ресурсів; – ефективне використання та збереження майна станції, вантажів та рухомого складу; – розвиток допоміжної діяльності, розширення платних послуг населенню; – повноту надходжень платежів, зборів і штрафів за перевезення вантажів, пасажирів, вантажобагажу та пошти та надані послуги; – своєчасну сплату податків і зборів (обов'язкових платежів) згідно з чинним законодавством; – виконання заходів щодо удосконалення організації заробітної плати працівників із метою посилення їх матеріальної зацікавленості як у результатах особистої праці, так і в загальних підсумках роботи станції, забезпечення економного й раціонального використання фонду оплати праці та своєчасні розрахунки з працівниками; – ведення бухгалтерського обліку та складання звітності згідно з чинним законодавством; – ведення обліку та звітності з перевезень пасажирів та вантажів.

ЗАЛІЗНИЧНИЙ ТРАНСПОРТ

Основними показниками операційної діяльності станції є: – загальний вагонооборот (ваг.); – відправлення вагонів (ваг.); – навантаження вагонів (тонн, ваг.); – статичне навантаження (т./ваг.); – вивантаження вагонів (тонн, ваг.); – простій транзитного/місцевого вагона (год.); – простій під однією вантажною операцією (год.); – робочий парк (ваг.); – локомотиво-години маневр. роботи (лок./год.); – кількість маневрових локомотивів (шт.); – продуктивність маневрового локомотива; – відправлення важковагових/довгоскладових поїздів (тонн, поїздів); – собівартість відправленого вагона (грн./ваг.); – продуктивність праці (ваг./чол.).

Результуючими факторами при визначенні рівня ефективності функціонування залізничного транспорту та прогнозування рівня його конкурентоспроможності на транспортному ринку України є час обороту вагона, маса поїзда брутто, дільнична швидкість рухомого складу [5].

За 2014 р. вагон робочого парку обертався за 8,66 доби (повільніше, ніж у звітному періоді минулого року, на 1,11 доби). Уповільнення обороту вагона відбулося через збільшення часу простоїв вагона під однією вантажною операцією та на одній технічній станції, рівень виконання яких становив у 2014 р. відносно минулого року 87,9 та 86,1% відповідно [8]. Показники експлуатаційної роботи Укрзалізниці відносно планового завдання на 2014 р. та відносно 2013 р. подані у табл. 1.

Таблиця 1

Показники експлуатаційної роботи Укрзалізниці, 2014 р.

Показники	відносно планового завдання на 2014 рік	відносно 2013 року
експлуатаційний вантажообіг	94,0%	93,3%
транзитні перевезення	94,2%	90,3%
навантаження у вагонах	96,9%	86,7%
навантаження у тоннах	98,5%	86,9%
вивантаження	98,5%	85,8%

Серед напрямів підвищення конкурентоспроможності транспорту можна виокремити такі: – науково-технічний прогрес; – ресурсозбереження та модернізація устаткування; – залучення максимального обсягу інвестицій та їх економне і раціональне використання; – підвищення якості продукції і як наслідок збільшення обсягу перевезень; – ефективність управлінського фактора.

На разі проектом Програми утворення Головного центру управління рухом та регіональних центрів управління рухом поїздів, що розраховано до 2019 року, передбачено роботи з технічної та інформаційної підтримки, а саме: –упровадження мікропроцесорних систем диспетчерської централізації; – упровадження системи мікропроцесорної централізації (МПЦ) на станціях; – створення системи контролю використання рухомого складу та стану об'єктів; – створення системи інтервального регулювання рухом поїздів; – створення програмно-технологічного та апаратно-технічного комплексу централізованого управління перевезеннями (ЦУП); – розвиток автоматизованої системи контролю та розробки графіка руху поїздів; – створення інтегрованої інформаційної системи стану інфраструктури й рухомого складу; – розв'язання завдань з автоматизованої фіксації місцезнаходження рухомого складу. Реалізація зазначеної Програми дозволить: – підвищити стабільність роботи залізничного транспорту України за

рахунок концентрації централізованого управління рухом поїздів; – скоротити терміни доставки вантажів за рахунок підвищення дільничної швидкості, скорочення кількості технічних (сортувальних) станцій, збільшення протяжності диспетчерських дільниць; – оптимізувати персонал за рахунок підвищення рівня технічного й інформаційного забезпечення, реорганізації диспетчерських дільниць, закриття та зміни режиму роботи роздільних пунктів.

Висновки та пропозиції. Техніко-технологічна модернізація структурних підрозділів залізничного транспорту створить умови для забезпечення прозорості фінансової діяльності; забезпечення якості транспортних послуг та безпеки руху, а також підвищення рівня конкурентоспроможності залізничних перевезень.

Одним з основних напрямів підвищення ефективності роботи залізничних станцій є удосконалення їхніх конструктивних параметрів і технології роботи. Особливу актуальність набуває проблема ефективного техніко-економічного керування станціями, основне завдання якого – приймати економічно обґрунтовані рішення як при оперативному керуванні, так і при плануванні організаційно-технічних заходів, спрямованих на підвищення ефективності роботи станцій згідно із збалансованою системою показників. Економічний ефект може бути одержаним від виробничої діяльності станції, забезпечення якості наданих транспортних послуг, енергозбереження, економії матеріальних ресурсів, скорочення трудових витрат і підвищення продуктивності праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про схвалення Концепції Державної програми реформування залізничного транспорту: Розпорядження КМУ від 27.12.2006 р. № 651-р – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/651-2006-p>.
2. Дудукало Г. О. Аналіз оцінювання ефективності управління діяльністю підприємства / Г. О. Дудукало // Ефективна економіка, вип 3. – 2012 <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1031>
3. Саричев Д. О. Управління ефективністю операційної діяльності підприємства / Д. О. Саричев // Стратегія економічного розвитку України. – Вип. 30. – 2012. – С. 136-143 [http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/4347/1/2012_30_\(136-143\).pdf](http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/4347/1/2012_30_(136-143).pdf)
4. Лобов С. П. Сучасні концепції економічної ефективності діяльності та ефективності управління підприємством / С. П. Лобов // Ефективна економіка, вип 4. – 2015. <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4011>
5. Чернова Н. С. Аналіз факторів конкурентоспроможності залізничного транспорту / Н. С. Чернова, Д. С. Сурмило // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. – 2013. – Вип. 37. – С. 130-134.
6. Каплан Р. С., Нортон Д. П. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / Каплан Р. С., Нортон Д. П. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2004. – 320 с.
7. Довганюк С. С., Зеркалов Д. В. Залізничні станції України. У трьох книгах. Книга перша: Організаційно-правова основа. Навчальний посібник / За редакцією Д. В. Зеркалова. – К.: Основа, 2009. – 253 с. Режим доступу: <http://zerkalov.org.ua/node/2763>
8. Тревогін І. Експлуатаційні показники та ефективність залізничного транспорту / І. Тревогін // Українські залізниці. – 2015. – № 1-2. – С. 22-23. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ukrzal_2015_1-2_12.pdf

REFERENCES

1. Pro skhvalennia Kontseptsii Derzhavnoi prohramy reformuvannia zaliznychnoho transport [On approval of the Concept of the State program of reforming railway transport]: Disposal of the Cabinet 27.12.2006 r. № 651-r – Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/651-2006-r>

2. Dudukalo H. O. Analiz otsiniuvannia efektyvnosti upravlinnia diialnistiu pidpriemstva [Analysis of business management's effectiveness evaluating] / H. O. Dudukalo // *Efektyvna ekonomika* [Efficient economy], vol. 3. – 2012 Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1031>
3. Sarychev D. O. Upravlinnia efektyvnosti operatsiinoi diialnosti pidpriemstva [Management of the company operating activities' effectiveness] / D. O. Sarychev // *Stratehiia ekonomichnoho rozvytku Ukrainy* [Economic Development Strategy of Ukraine]. – Vol. 30 – 2012. – p. 136-143 Available at: [http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/4347/1/2012_30_\(136-143\).pdf](http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/4347/1/2012_30_(136-143).pdf)
4. Lobov S. P. Suchasni kontseptsii ekonomichnoi efektyvnosti diialnosti ta efektyvnosti upravlinnia pidpriemstvom [Modern concepts of economic efficiency and effectiveness of business management] / S. P. Lobov // *Efektyvna ekonomika* [Efficient economy], vol, 4. – 2015. – Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4011>
5. Chernova N. S. Analiz faktoriv konkurentospromozhnosti zaliznychnoho transportu [Analysis of the factors of rail transport competitiveness] / N. S. Chernova, D. S. Surmylo // *Problemy pidvyshchennia efektyvnosti infrastruktury* [Problems efficiency infrastructure]. – 2013. – vol. 37. – p. 130-134.
6. Kaplan R. S., Norton D. P. Sbalansyrovannaia systema pokazatelei. Ot stratehyy k deistvyiu [Balanced Scorecard. From strategy to action] / Kaplan R. S., Norton D. P. – M.: ZAO «Olymp-Byznes», 2004. – 320 p.
7. Dovhaniuk S. S., Zerkalov D. V. Zaliznychni stantsii Ukrainy. U trokh knyhakh. Knyha persha: Orhanizatsiino-pravova osnova. Navchalnyi posibnyk [Railway stations of Ukraine . Vol. 1: The legal foundation. Tutorial] / edited D. V. Zerkalov. – K.: Osнова, 2009. – 253 p. – Available at: <http://zerkalov.org.ua/node/2763>
8. Trevohin I. Ekspluatatsiini pokaznyky ta efektyvnist zaliznychnoho transportu [Operational performance and efficiency of rail transport] / I. Trevohin // *Ukrainski zaliznytsi* [Ukrainian railways]. – 2015. – № 1-2. – p. 22-23. – Available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ukrzal_2015_1-2_12.pdf